

Škola, kázeň, pravidla

Čím složitější je organizace školy, její struktura a vzdělávací program, tím účelnější by mělo být její uspořádání.

- dobrá organizace
 - pevná pravidla
 - jasný řád
-
- řád, který respektuje zásadu tolik svobody, kolik je možno, tolik řádu, kolik je nutno

(Blížkovský, 1992)

Kázeňská politika školy

- péče o edukaci uvnitř systému školy (Červená, Filipec, Havlová, 1994)
- kázeňská politika školy musí být založena na společenských hodnotách a perspektivách a na prospěchu žáků (Gushee, 1984)
- není li jasně stanovená koncepce výchovných cílů v rámci výchovně-vzdělávacího programu školy, jasná kázeňská politika, pak je nebezpečí, že se pedagogické výchovné úsilí rozmělní a bude se zaměřovat na jednotlivé aktivity
- kázeňská politika školy by měla pojímat celý její systém

Kázeňská politika školy

- základním východiskem je **podpora žádoucího chování**
- tradiční pojetí – zaměření *výhradně na porušování kázně*, na žáky s problémy v chování
 - opomíjení podpory rozvoje osobnosti a jejího prosociálního směřování
- systémová pedagogika – politika kroků (učitelů, pracovníků školy, rodičů i žáků) za účelem zvyšování úspěchů v oblasti akademické i v oblasti sociálního chování (Colvin a Fernandez)

Celoškolský přístup kázeňské politiky školy

Základní pravidla kázeňské politiky (Colvin, Fernandez)

- 1) **Vymezení žádoucích způsobů chování** - nabídnout žákům malý počet jednoduše formulovaných žádoucích způsobů chování jako např. "respektuj ostatní", "buď zodpovědný", "starej se o svou bezpečnost" atd.
- 2) **Výuka** žádoucích způsobů chování – učit žáky způsoby chování v reálných situacích. Získávají tímto způsobem zkušenosti, jak dělat věci správným způsobem.
- 3) **Propagovat a uznávat** způsoby správného chování – využití interakce mezi dospělým a žákem k pozitivnímu iniciování dospělým, a to ve třídách i mimo ně.
- 4) **Aktivně zpracovávat chyby v chování** - pokud se žák chová nevhodně, je třeba jemu i ostatním jasně říct, že jeho chování je špatné a nežádoucí. Žáci, učitelé i ostatní pracovníci by měli být dohodnuti předem na zásadách postupu v případě odhalení špatného chování.

Základní pravidla kázeňské politiky (Colvin, Fernandez)

- 5) **Hodnotit a adaptovat kázeňskou politiku týmem** - jednoduchá strategie průběžného vyhodnocování a modifikování kázeňského systému školy. Pokud se kázeňské problémy ve škole zvyšují, je potřeba přehodnotit funkčnost systému a způsobů jeho evaluace.
- 6) **Podporovat pracovníky školy** - potřeba aktivních zaměstnanců
- 7) **Podporovat individuálního studenta** - vytváření pozitivní kultury školy. Tato procedura však neznamena, že není potřeba podporovat menší skupiny žáků nebo i jednotlivce, kteří potřebují speciální pomoc ve svých projevech chování.

Zásady efektivní politiky kázně (Gushee)

- 1) **Informace**, které vycházejí z přesných dat o chování žáků, jsou cílené na faktické problémy
- 2) **Spoluúčast** – do tvorby pravidel se zapojují všechny skupiny, kterých se týkají
 - studenti – musí se podřizovat
 - učitelé – musí podle nich pracovat
 - rodiče – musí podle nich se školou spolupracovat a podporovat děti v jejich dodržování
- 3) **Definice problému** – první krok k jeho řešení (nelze předpokládat, že všichni dané chování hodnotí stejným způsobem)

Zásady efektivní politiky kázně (Gushee)

- 4) **Flexibilita** – politika kázně by měla být otevřená různým situacím, nikoli lpět na rigidních systémech sankcí, popis různých metod pro řešení různých problémů
- 5) **Komunikace** – rodiče i pedagogové by měli znát kázeňskou politiku školy (čitelná a dobře zpracovaná žákovská knížky jako nástroj pro informování studentů)
- 6) **Důsledné uplatňování** – motivací pro spolupráci na pravidlech je pro studenty víra ve spravedlivé hodnocení

Kázeňská politika jako nástroj

- srozumitelnost
 - zřetelná pravidla
 - spoluúčast
 - pozitivní zaměření
 - důsledné dodržování
 - zřetelné pojmenovávání problémů
-
- jasná a srozumitelná kázeňská politika – možnost monitorování problémů v chování a jejich předcházení prostřednictvím koordinovaných kázeňských procedur
 - informace pro žáky jaké chování je očekáváno a jaké je zakazováno

Uplatňování pozitivní kázně

- Pozitivní kázeň (Adler, Dreikus) = všichni lidé mají stejná práva na důstojnost a respekt
- metody – nerepresivní a nekompromistní
- přátelské (ukazují úctu k dítěti) a přísné (ukazují respekt k tomu, co je potřeba udělat)

Uplatňování pozitivní kázně

- Respektují dítě?
- Jsou efektivní dlouhodobě?
- Pomohou dítěti rozvíjet hodnotné životní schopnosti jako základ pro dobrý charakter?

(Brock)

Chování vyvolávané strachem z nesouhlasu postrádá pojetí odpovědnosti a ohledu ke druhým (Fontana)

Velká Británie (Cole, Visser, Upton) - interview s řediteli škol pro žáky s emocionálními problémy a problémy v chování

závěr:

- sankce a tresty se uplatňují jak na těchto školách, tak na školách běžných
- mezi řediteli panovala široká shoda: pravidelné uplatňování různých forem trestů „neprodukuje trvalejší změny v chování“
- na základních školách to naopak podkopává pozitivní školní klima
- většina respondentů: využívání trestů ve škole je nezbytné - mají však nejlepší dopad, pokud jsou postaveny na **pozitivním vztahu mezi dospělým a žákem**.
- dobrá praxe: v práci s žáky s problémy v chování, byla uplatňována při interakci učitel - žák filosofie dikce „čtyři pozitiva v poměru k jednomu negativu“.

Tři zásady efektivní každodenní disciplíny ve třídě bez narušení výuky (Keating)

- 1) ***naslouchat*** žákům - dát jim příležitost vyjádřit se, říci k problému svou verzi
 - pokud k tomu není čas v hodině, pak se musí najít po ní nebo i po vyučování. Výuka tak může pokračovat a žák přitom ví, že dostane prostor pro vysvětlení, a zklidní se.
 - i když si je učitel jistý, že ví, o co jde, každý žák by měl vědět, že dostane možnost a bude vyslyšen.

- 2) ***spravedlnost*** - důslednost a spravedlnost učiteli přináší úctu a respekt žáků.
 - spravedlnost při prosazování kázně dává žákům jistotu, že s nimi bude zacházeno jako s ostatními
 - nutno dát jednoznačně najevo, co od žáků očekáváme, a také to pak musíme zřetelně prosazovat. pravidla kázně spravedlivá pro všechny = jediná diskuse, která může ve třídě nastat, je diskuse o těchto pravidlech

- 3) vědět, kdy má učitel ***řešit kázeňské přestupky s vedením*** školy - slabost učitele v očích žáků/zatěžování vedení školy

Preventivní programy

Efektivní strategie prevence násilí (Dewey, 1999)

Ve společnosti	V rodině	Ve škole
Poučování	Vzdělávání rodičů	Nácvik řešení konfliktů
Zábava se supervizi	Rodinná terapie	Poradenství pro řešení násilí
Dohled policie	Programy pro předškolní děti	Rozvoj sociálních kompetencí
		Snížení násilí
		Drogová výuka

Za efektivní považuje takový preventivní program, pokud sníží kriminalitu spojenou s násilím o 10 - 20%.

Shrnutí

- kázeňská politika školy by měla zahrnovat školu jako celek
- spolupráce všech účastníků edukačního procesu (žáci, rodiče, pedagogové) – na všechny by se měla vztahovat
- pravidla – jasná, srozumitelná, pozitivně zaměřená, spravedlivě a důsledně uplatňovaná
- pozitivní charakter, aby mohla ovlivňovat žádoucí způsoby chování

Literatura

Vojtová, V. *Postoje učitelů a žáků ke kázeňské problematice na základní škole.*
(Disertační práce) Brno: MU. 2001